

ก้าวทันโลก ธารัสซีเมีย

“ จะอย่างไร หากรับประทานยาขับเหล็กไม่ได้ ตอนท้องว่าง ”

โดย รศ. ดร. นพ. วิพร วิประกษิต ศูนย์ธารัสซีเมีย คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

เป็นที่ทราบกันดีว่าหัวใจสำคัญของการรักษาภาวะเหล็กเกินด้วยยาขับเหล็กนั้น อยู่ที่ความสม่ำเสมอในการใช้ยา ซึ่งแต่เดิมมีแต่เพียงยาฉีด ในปัจจุบันผู้ป่วยธารัสซีเมียมีทางเลือกมากขึ้นในการใช้ยาขับเหล็ก ในรูปแบบของยารับประทานที่มีความสะดวก ใช้ง่าย ไม่เจ็บปวด เมื่อเทียบกับยาฉีด โดยเฉพาะยารับประทานชนิดใหม่ๆ เช่น ยาดีเฟอราซิร็อกซ์ (deferasirox) หรือที่รู้จักในชื่อ ยาเอ็กซ์เจด (Exjade) ซึ่งสามารถรับประทานเพียงวันละครั้ง ในตอนเช้าก่อนมื้ออาหาร เพราะท้องว่าง ยาจะดูดซึมได้ดี ตามข้อแนะนำของฉลากกำกับยา อย่างไรก็ตาม มีผู้ป่วยจำนวนหนึ่ง ซึ่งประสบปัญหาจากการรับประทานยาตามข้อแนะนำดังกล่าว โดยบางรายมีอาการปวดท้อง จุก เสียด แน่น ถ่ายเหลว ไปจนถึงคลื่นไส้ อาเจียนภายหลังจากการรับประทานยา เอ็กซ์เจด เมื่อท้องว่าง ในกรณีเช่นนี้เราควรทำอย่างไร?

เมื่อเร็วๆ นี้ได้มีผลงานวิจัย ซึ่งนำเสนอในการประชุมวิชาการประจำปีของสมาคมโลหิตวิทยา แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นว่า ผู้ป่วยที่มีภาวะเหล็กเกินและได้รับประทานยาขับเหล็ก ชนิดรับประทาน Deferasirox หรือ Exjade นั้นสามารถมีทางเลือกใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น ในแง่ของวิธีการรับประทาน และรูปแบบของการรับประทานที่เหมาะสม งานวิจัยดังกล่าวศึกษาในผู้ป่วยจำนวน 65 ราย โดย 30.8% เป็นผู้ป่วยโรคโลหิตจางธารัสซีเมีย ที่เหลือเป็นผู้ป่วยโรคเลือดจางและภาวะซีดอื่นๆ ตามเอกสารกำกับยาของบริษัทผู้ผลิตยานั้น บ่งชี้ว่าผู้ป่วยควรรับประทานยา Deferasirox หรือ Exjade เมื่อท้องว่าง อย่างน้อย 30 นาที ก่อนการรับประทานอาหาร โดยการรับประทานดังกล่าว จำเป็นต้องละลายยาในน้ำ น้ำส้ม หรือน้ำแอปเปิ้ลแท้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวนี้ พบว่าผู้ป่วยบางรายมีปัญหาภาวะแทรกซ้อน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อแนะนำดังกล่าวได้

และทำให้ผู้ป่วยจำนวนหนึ่งไม่สามารถจะได้รับยาอย่างครบถ้วนถูกต้องได้ ประมาณ 25% ของผู้ป่วยทั้ง 65 ราย มีอาการผิดปกติทางกระเพาะอาหารและลำไส้ ที่เป็นผลแทรกซ้อนจากการรับประทานยา เช่น อาการปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน ผู้ป่วยบางรายก็พบว่า รูปแบบรสชาติ และพื้นผิวสัมผัสของยาที่ละลายในน้ำนั้น มีรสชาติที่ไม่ชวนรับประทานเลย ดังนั้นในการศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะมองหาแนวทางเลือกอื่นๆ ว่าการรับประทานยา Deferasirox ร่วมกับอาหารเหลว หรือเครื่องดื่มอื่นๆ นอกเหนือจากที่แนะนำไว้นั้นจะสามารถกระทำได้หรือไม่ ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้ป่วยได้รับทางเลือกทั้งหมด 5 ประการในการใช้ยาขับเหล็ก Deferasirox ได้แก่

1. การรับประทานยา Deferasirox โดยการบดแล้วผสมกับอาหารเข้าที่เป็นอาหารเหลว
2. การรับประทานยา Deferasirox ที่ละลายลงในเครื่องดื่มร่วมกับอาหารเข้า
3. การรับประทานยา Deferasirox โดยการบดยาผสมไปกับอาหารเหลวในระหว่างอาหารเย็น
4. การรับประทานยา Deferasirox ร่วมกับเครื่องดื่มอื่นๆ ในช่วงของมื้ออาหารเย็น
5. การละลายยา Deferasirox กับเครื่องดื่มใดๆ ก็ตามในมือใดก็ได้ของวัน

จากการศึกษาวิจัยนี้พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่เลือกที่จะรับประทานยาโดยการละลายในเครื่องดื่ม และไม่สัมพันธ์กับมื้ออาหาร พบว่าวิธีที่ผู้ป่วยมีความพึงพอใจที่สุดคือ การบดยา Deferasirox ผสมร่วมกับอาหารเหลว รับประทานในช่วงอาหารเช้า โดยอาหารเหลวที่ผู้ป่วยส่วนใหญ่เลือกใช้ในการผสมยารับประทาน ได้แก่ ซอสแอปเปิ้ล โยเกิร์ต พุดดิ้ง ไอศกรีม รวม

ทั้งอาหารเข้าชนิดอื่นๆ เช่น ครีมที่ทำจากแป้งสาลี โยิร์ต มิลล์ ซีเรียล เนยถั่ว มันบด เยลลี่ แซนวิช เส้นก๋วยเตี๋ยว แป้งทาโก้ แบบแม็กซิกกัน พิซซา ข้าวราดน้ำเกรวี่ วิปครีม เนยแบบคอตเทส และกล้วยบด ส่วนเครื่องดื่มที่ผู้ป่วยส่วนใหญ่เลือกใช้ในการผสมกับยา Deferasirox ได้แก่ น้ำส้ม น้ำแอปเปิ้ล นม และน้ำเปล่า เครื่องดื่มอื่นๆ ได้แก่ เครื่องดื่มเกลือแร่ที่ให้พลังงาน น้ำชา น้ำผัก และน้ำผลไม้ชนิดอื่นๆ คณะผู้วิจัยสรุปว่า การรับประทานยา Deferasirox ร่วมกับอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีชนิดที่แตกต่างกันไปนั้น ทำให้อาการระคายเคืองกระเพาะอาหารในผู้ป่วยบางรายนั้นดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามอาจจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากจำนวนของผู้ป่วยที่เข้ามาศึกษานั้นมีจำนวนไม่มาก ในระหว่างช่วงของการศึกษานั้น พบว่า ระดับของธาตุเหล็ก หรือซีรั่มเฟอร์ไรติน สามารถลดระดับลงได้ ถึงแม้ว่าจำนวนผู้ป่วยในการศึกษานี้อาจจะไม่มีมาก จึงทำให้ความแตกต่างดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญในทางสถิติ แต่ก็ไม่พบว่ามีผลผิดปกติหรืออันตรายโดยเกิดขึ้นกับผู้ป่วยในระหว่างการศึกษานี้ แต่จำเป็นอย่างยี่งที่ต้องมีการศึกษาวิจัยต่อเนื่องในระยะยาว จากผลสำเร็จของการศึกษาวิจัยเบื้องต้นดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้สรุปว่า การปรับเปลี่ยนชนิดของอาหารที่หลากหลาย รวมทั้งเครื่องดื่มที่สามารถรับประทานร่วมกับยา Deferasirox นั้น จะทำให้ผู้ป่วยจำนวนหนึ่ง ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ยาดังกล่าว เมื่อท้องว่างน่าจะกลับมาใช้ยา Deferasirox ได้

ผลการศึกษานี้ น่าจะมีประโยชน์สนับสนุนวิธีการใช้ยาที่อาจเป็นทางเลือกในรูปแบบอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยซึ่งมีกิจกรรมที่จะต้องทำมากตอนเช้า ทั้งเรื่องโรงเรียนและการทำงาน ดังนั้นจึงอาจจะไม่ต้องกังวลเรื่องท้องว่างก่อนการรับประทานยาหรือไม่ และทำให้ปัญหาแทรกซ้อนที่เกิดจากการรับประทานยา Deferasirox ลดลง

อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะว่า ไม่ควรจะนำยา Deferasirox นั้นไปทำให้ร้อนหรืออุ่น โดยวิธีการปรุงอาหารหรือในเครื่องไมโครเวฟ เพราะจะทำให้ยาเสื่อมสภาพได้ครับ

เอกสารอ้างอิง

Giardina PJ, Stuart L, Goldberg, Cain JP, Chirmomas D, Esposito J, Paley C, Vichinsky E. The Palatability and Tolerability of Deferasirox (Exjade®) Taken With Meals, Different Liquids, or Crushed and Added to Food. American Society of Hematology Meeting 2010.